

# VI OVERDRIVER FANTASILEGENS BETYDNING

En udbredt tese lyder, at fantasileg udvikler alt fra børns sprog til deres tænkning, følelser, kreativitet og sociale kompetencer. Men et amerikansk studie af forskningen i børns 'lade-som-om-lege' konkluderer, at de positive effekter er meget svagt eller slet ikke dokumenteret – og måske mest af alt findes i voksnes fantasi. Samtidig viser et andet studie, at børn foretrækker at gøre ting i virkeligheden, frem for blot at lege de gør det.



En amerikansk undersøgelse viser, at børn hellere vil udføre aktiviteter i virkeligheden i stedet for at lege, at de gør det. F.eks. finder børn det sjovere at være med til at bage frem for at lege i deres børnekøkken.

**F**uld galop hen over gulvet på en imaginær hest eller vilde drejninger på luftrattet. ”Og så sagde vi, at du var lillesøsteren, og jeg var butiksmanden, og jeg havde en stor lastbil.”

Når børn folder sig ud i leg, er fantasien ofte en god kammerat.

”Lade-som-om-lege er en vidunderlig aktivitet, som børn finder en masse spænding og glæde i. Det er noget, de fleste børn naturligt vender sig mod, når der ikke er andet at lave, og de har tid for sig selv. Man kunne have en forventning om, at det blandt andet bidrog til udviklingen af kreativitet og fantasi hos børn, men når man kigger på forskningen, er der ikke evidens for, at fantasileg fremmer nogen særlig udvikling.”

Det fortæller professor Angeline Lillard fra University of Virginia, der stod for et omfattende review (systematisk forskningskortlægning, red.) af forskningen på området tilbage i 2013.

”Vi har en kultur, hvor vi er meget entusiastiske omkring fantasilegen. Men forskningen peger på, at betydningen af fantasilege er overdrevet,” siger hun og tilføjer, at selv om der endnu ikke er evidens for, at fantasileg har en positiv effekt på børns udvikling, kan der sagtens være nogle effekter, som bare er svære at dokumentere.

## Fantasien som substitut

Angeline Lillard står også bag en anden undersøgelse fra 2017, hvor hun sammen med andre forskere spurgte amerikanske børn i alderen 3 til 6 år, om de – hvis de fik valget – helst ville lege, at de gjorde noget eller rent faktisk gøre det i virkeligheden.

”En af grundene til, at børn bruger så meget tid på fantasileg både her i USA og i andre vestlige lande som Danmark, er, at vi ikke giver børnene så mange virkelige opgaver. I lande, hvor børn har flere arbejdsopgaver, bliver der leget meget mindre fantasileg. Derfor ville vi gerne undersøge, hvad børn egentlig foretrækker,” fortæller hun.

De 100 børn i undersøgelsen havde en stærk præference: De ville helst prøve tingene i virkeligheden.

Metoden bag undersøgelsen gik ud på at præsentere børnene for forskellige aktiviteter; f.eks. ride på en hest, skære grøntsager, vaske op og fiske. De blev dernæst bedt om at vælge deres foretrukne aktivitet og samtidig begrunde deres valg af leg eller virkelighed.

”Blandt de 3-årige var det halvt om halvt, om børnene foretrak det ene eller det andet, mens der fra 4 år og op var en klar overrepræsentation af børn, der foretrak den virkelige version – og det gjorde sig gældende med samtlige aktiviteter,” fortæller Angeline Lillard.

De børn, der fravalgte 'den rigtige ting', begrundede det med, at de ikke turde, ikke troede de kunne eller ikke mente, de måtte for deres forældre. Og når de skulle forklare, hvorfor de hellere ville lave ting i virkeligheden end lege dem, handlede det om, at de gerne ville gøre sig nyttige.

”Børn kan godt lide idéen om at have betydning i verden. Jeg kan godt være bekymret for, at vi frarøver børn den følelse af betydning, man får ved at gøre tingene rigtigt, hvis vi går rundt med en tro på, at de meget hellere vil lege aktiviteter end udføre dem i virkeligheden,” siger Angeline Lillard, der mener, at undersøgelsen sætter spørgsmålstegn ved en gængs opfattelse af, at fantasilegen har nogle unikke kvaliteter. For hvad nu hvis den rent faktisk bare er et substitut for at lave noget rigtigt?

”Det synes jeg, man skal have i baghovedet, når man laver legemiljøer og tilrettelægger aktiviteter for børnene. De kan godt lide at lave virkelige ting. Så i stedet for kun at give børn adgang til legekøkkenet, skal de også med ind i de rigtige køkkener og hjælpe til med mad og opvask.”

### Virker så kreativt

Spørgsmålet er så, hvorfor fantasi og 'lade-som-om-legen' er blevet så populær i de vestlige lande?

”Idéen om, at fantasileg er noget særlig ophøjet, har eksisteret længe. Jeg tror, den bl.a. bunder i, at børn tilsyneladende øver sig på alt muligt i legen – f.eks. at lave mad eller være forældre. Det at øve sig på noget styrker ens udvikling, og der er en tro på, at børn øver sig gennem legen, hvilket jo godt kan være tilfældet. Spørgsmålet er så bare, hvordan det at lade som om og det at gøre noget virkeligt står i forhold til hinanden,” siger Angeline Lillard.

”Jeg tror først og fremmest, det handler om, at fantasileg virker så kreativt. Og det er det også! Alle de her fantastiske scenarier og parallelle verdener, som børn bygger. Vi ved jo også, at de egenskaber, som samfundet hylder – opfindsomhed og entreprenørskab – udspringer af en evne til at tænke ud af boksen. Så selv om der ikke er evidens for det, er der da bestemt god grund til, at forældre synes, fantasileg er så vigtigt.”

»En af grundene til, at børn bruger så meget tid på fantasileg i de vestlige lande er, at vi ikke giver børnene så mange virkelige opgaver. I lande, hvor børn har flere arbejdsopgaver, bliver der leget meget mindre fantasileg.«

Angeline Lillard



FOTO: NANNA HANDELER

## LADE-SOM-OM-LEG

'Lade-som-om-leg' finder sted, når børn for underholdningens skyld laver en mental repræsentation af noget, som ikke er det, der er foran dem i virkeligheden. Det kan f.eks. være at forestille sig et objekt (f.eks. en hest) eller ved at forestille sig, at en genstand er noget andet, end den er (f.eks. at en pind er en hest).

'Lade-som-om-lege' kan både være en social og en individuel aktivitet.

Amerikanske børn bruger mest tid på at lege 'lade-som-om-lege' i alderen 3-5 år. I 4-årsalderen bruger de omkring 20 procent af deres vågne tid på 'lade-som-om-leg'.

De fleste børn holder op med at lege fantasileg i 11-årsalderen.

Kilde: Angeline Lillard

### Batman-effekten

Angeline Lillard tilføjer, at der på et enkelt område er evidens for, at fantasileg har en positiv effekt.

”Lade-som-om-leg' kan føre til narrativ forbedring, altså fremme af børns evne til forstå og fortælle en historie. Det giver mening, for det er jo en form for historiefortælling, børnene udfører i legen. Men igen, det er ikke afgørende for deres narrative evner på længere sigt,” fortæller Angeline Lillard, der også peger på, at det er utrolig svært at vurdere, hvad der er et resultat af selve det at sætte gang i fantasien, og hvad der er et resultat af legens indhold.

Her refererer hun til et 2 år gammelt eksperiment, der kan illustrere pointen yderligere. Eksperimentet gik ud på at sætte 4-årige børn foran en aflåst glasboks med et stykke legetøj indeni. Børnene blev udstyret med et sæt nøgler og fik til opgave at åbne boksen. Pointen var dog, at ingen af nøglerne virkede. Forskerne havde givet børnene forskellige strategier, de kunne bruge; en af dem var, at de kunne forestille sig at være f.eks. Batman eller Dora the Explorer. Målet var at undersøge, hvordan børn kan forbedre deres *eksekutive funktioner*, dvs. få ideer til at nå et mål, udføre de handlinger, der skal til for at det lykkes, holde opmærksomheden på det og vurdere, hvordan det er gået.

”Studiet viste, at de børn, der forestillede sig at være Batman, brugte længere tid på at prøve at låse boksen op, men de blev også mindre frustrerede. Det indikerer en såkaldt *Batman-effekt*, hvor det at spille en karakter styrker barnets evne til at komme i mål og holde opmærksomheden rettet mod en enkelt aktivitet,” siger Angeline Lillard. Hun mener dog ikke, at eksperimentet giver et svar på, hvilken rolle fantasien spiller i forhold til at udføre handlingen.

”Igen er det virkelig svært at vide, hvad det er årsag til effekten. Er det konteksten? Eller det at efterligne Batman, der gør, at man får et bedre resultat? Eller er det selve det, at man forestiller sig noget? Vi ved det faktisk ikke.” ■

### Læs mere

Angeline Lillard et al.: The Impact of Pretend Play on Children's Development: A Review of the Evidence. *Psychological Bulletin*, 2013. Vol. 139.



**ANGELINE LILLARD** er professor i psykologi på University of Virginia. Hun forsker blandt andet i social og kognitiv udvikling, herunder børns fantasilege, og Montessori-pædagogik. Hun er forfatter til bogen *Montessori: The Science behind the Genius*.